

Poorters in West-Friesland

III. POORTERS IN DE ZIJPERPOLDER

P.A.C. PRINS-POORTER
Glimmen, 1989

(Opmerking HP: Dit is een gedigitaliseerde versie (jan 2007), waarbij de illustraties nog ontbreken.)

Inhoud

Voorwoord	
De derde zoon van Pieter Sijmonsz Poorter	
De Zijperpolder	
Claes Poorter als biersteker	
Claes als marktschipper	
Claes als kramer	
Claes als belegger	
Claes Poorter als weerbaar burger	
Anna Pieters, de echtgenote van Claes Poorter	
Claes en Anna als lidmaten	
Claes als informant	
Het levenseinde van Claes	
Anna Pietersz als weduwe	
De dood van Anna Pietersz	
Geraadpleegde bronnen	
Nawoord	

© Copyright 1989. Mevr. P.A.C. Prins-Poorter.

Alle rechten op de tekst van deze uitgave voorbehouden, inclusief het recht van verveelvoudigen, geheel of gedeeltelijk, in enige vorm of op enige wijze.

Voorwoord

Dit artikel is het derde in de reeks van 'POORTERS IN WEST-FRIESLAND'. Het eerste luidt 'Sijmon Pietersz Poorter gaat naar het Heilige Land'. Het tweede 'Poorters in Haringkarspel', waarin het een en ander wordt meegedeeld over twee zoons van Sijmon Pietersz en wel Pieter en Jan in hun woonplaats Haringkarspel. Dit derde artikel, 'Poorters in de Zijperpolder', belicht het zaken- en familielevens van Claes Poorter, Sijmon's kleinzoon.

Glimmen, 1989 P.A.C. Prins-Poorter

De derde zoon van Pieter Sijmonsz Poorter

Sprookjes beginnen vaak met: 'Er was eens een vader die drie zonen had'. Bekend is bijvoorbeeld een motief waarbij hij voor zijn dood zijn bezit onder zijn kinderen verdeelt. De twee oudsten erven dan het huis en bedrijf¹ en voor de jongste blijft vaak niets anders over dan een heenkomen elders te zoeken en de wijde wereld in te trekken. Het enige wat hij immers mee krijgt is nauwelijks van enige zakelijke waarde, bijvoorbeeld de kat. Het leerelement in sprookjes is vaak dat in het niet van waarde geachte toch een zegen verborgen blijkt te zijn, en tevens dat de jongste, die het avontuur tegemoet trekt, uiteindelijk nog het beste slaagt in het leven. Motieven van sprookjes zijn vrijwel altijd aan de werkelijkheid ontleend.

We kunnen het bovenstaande toetsen aan wat Pieter Sijmonsz Poorter, de zoon van de Jeruzalemvaarder, aan zijn eigen drie zoons nalaat. Als Pieter het eind van zijn leven voelt naderen, treft hij beschikkingen over zijn aardse goederen. Aan de oudste zoon Sijmon uit zijn eerste huwelijk en diens zuster Maertje draagt hij zijn vee over. Een paar jaar later vermaakt hij aan Cornelis en diens zusje Anna, beide uit het tweede huwelijk, het boerenbedrijf en het erf. Over de derde zoon Claes wordt echter niet gerept. Pieter liet hem op 16 mei 1655 dopen in Haringkarspel, maar verder zwijgen de stukken over hem tot hij volwassen is.

In de sprookjes krijgt de derde zoon tenminste één ding mee bij zijn vertrek uit het ouderlijk huis. Dat gebeurt kennelijk ook met Claes: hij ontvangt de doek die op het graf van Christus had gelegen en die zijn grootvader, de pelgrim van 1614, uit Jeruzalem had meegenomen. In de

'Chronyk van de Stad Medenblik', die een beschrijving ???? om voor een permanente kustbewaking te zorgen, vooral langs eenzame strandgedeelten. Uit elk van de vier bestaande Zijper burgercompagnieën moesten bij toerbeurt twee man aan het eind van de Sint Maartensweg op de Zijperdijk wacht houden. Ook Claes zal leven ???? van Claes kunnen we evenwel concluderen dat vader aan zijn jongste zoon toch wel wat meer heeft nagelaten dan alleen maar dat ene aandenken. Hij is kennelijk met geld in de buidel vertrokken - maar waarheen? Dat zullen we spoedig zien.

De kroniek bracht ons ertoe de Doopboeken van de Gereformeerde Gemeente van Noord-Zijpe te raadplegen, die vanaf 1659 bewaard zijn gebleven. Zo kwamen we Claes al spoedig op het spoor. Op jonge leeftijd bleek hij te zijn getrouwd met Anna Pieters; waar en wanneer deze Anna geboren was weten we niet. Zowel de Trouw- als Grafboeken van Noord-Zijpe van de jaren vóór 1696 zijn verloren gegaan, zodat het huwelijk, van Claes en Anna niet gevonden kon worden. De Doopboeken boden echter een schat aan informatie. Hieronder volgen de gegevens uit het Doopboek van de Gereformeerde (= Hervormde) kerk van de Noord-Zijpe, gemeente Oudesluis.

Datum doop	Naam kind	Naam vader
20-11-1678	Maertje	Claes Pietersz Poorter Bierstecker
04-04-1683	Maertjen	Claes Poorter
25-08-1686	Pieter	Claas Biersteker
07-05-1696	Trijn	Klaas Poorter
12-07-1699	Antje	Klaas Poorter
10-09 1704	Annetje	Claas Pietersz Poorter biersteker aan de Oude

De doopbediening van het laatste kind vond plaats in de Wieringerwaard en wel door de jonge plaatselijke predikant ds. Jacobus van Ostade. Deze doop staat vermeld in het Doopboek van Wieringerwaard. Uit andere acten weten we dat er ook nog een zoon Cornelis was, de latere bedrijfsopvolger in de zaak. Van hem hebben we merkwaardigerwijs de doopinschrijving niet gevonden.

We zien duidelijk dat noch de naamsaanduiding, noch de spelling destijds vastlag. Het is opvallend dat er zoveel hiaten zijn tussen de doopbedieningen van 1678 en 1704. Vermoedelijk zijn er een aantal kinderen óf dood geboren of kort na de geboorte overleden.

Claes was drie en twintig jaar toen Maertje werd gedoopt en al negen en veertig bij de doop van Annetje. Waarschijnlijk was Anna maar een paar jaar jonger dan haar man. Een groot deel van hun huwelijksleven hebben Claes en Anna dus in de kleine kinderen gezeten.

We weten nu dat Claes zich in Oudesluis in het noorden van de Zijperpolder heeft gevestigd - maar wat was dit voor een soort gebied?

De Zijerpolder

In de Middeleeuwen was de Zijpe een zeeboezem tussen West-Friesland ten oosten en het eiland van Oghe ten westen. Op het eiland lag het dorpje Callinghe, het latere Callantsoog. Bij Petten stond deze boezem in open verbinding met de Noordzee. Het was een gevaarlijk binnenwater, dat via de rivier de Reker aansluiting gaf op Alkmaar. En kaart uit de Geschiedkundige Atlas van Beekman geeft ons een goede indruk hoe dit gebied er heeft uitgezien rond 1300. Aan de Zijpeoever lagen de kleine Westfriese haventjes Eenigenburg, Sint Maarten en Valkoogh. Een deel van de bevolking verdiende als visser de kost op de Noordzee en eeuwen later voeren ze ook ter walvisvangst. De plaatsjes lagen aan de Westfriese zeedijk, op loopafstand van Haringkarspel, waar de Poorters rond het jaar 1600 woonden. In 1597 lukte het de Zijpe te bedijken. De drooglegging van deze polder vereiste grote kapitalen die door rijke burgers uit de grote steden, vooral Amsterdam, waren verschaft. We komen hier bekende namen tegen, zoals Johan van Oldenbarnevelt, Roemer Visscher, Christiaan Huygens en de Utrechtse kanunnik Jan van Scoorl. Volgens het Kohier der Polderlasten van 1597 behoorden ook rijke burgers als goudsmiden, landmeters, bierbrouwers, zeepzieders en houtkopers tot de landeigenaars, ingelanden genoemd. Pas in latere jaren begonnen de bewoners uit de randdorpen er land op te kopen. Hoewel de polder de eerste twee eeuwen weliswaar een 'herenland' was, werden er op grote schaal gewassen geteeld, want de geweldige investeringen in de droogmakerijen moesten natuurlijk lonend gemaakt worden. Om de boerenhoeven werden echter grote siertuinen en boompartijen aangelegd, evenals moestuinen en boomgaarden. Daar waar zich vroeger kreekarmen hadden

bevonden werden vijverpartijen gegraven. Duizenden watervogels fourageerden in de

Zijerpolder: eenden van allerlei soort, ganzen en zwanen - het was een paradijs voor jagers. Vandaar dat er na verloop van tijd ook kapitaal in eendenkooien werd belegd.

Via deze tekening van kerk en school te Dubbeldam kunnen we ons een voorstelling maken hoe de school in Oudesluis er bij benadering heeft uitgezien.

De polder was destijds modern opgezet en werd doorsneden door tal van evenwijdig aan elkaar lopende vaarten en haaks daarop staande sloten. De breedste

Schoolinterieur uit de 18e eeuw. De meester zit in het gestoelte, dat zich op een verhoging bevindt. Een deel van de leerlingen zit op banken aan lange tafels te leren. Om beurten moeten de kinderen bij meester komen om hun vorderingen te tonen, waarbij ze op een voetenbankje staan. Waren de vorderingen onbevredigend dan kregen de leerlingen met de plak slaag op de vlakke hand. Domme leerlingen kregen een bord omgehangen waarop een ezel stond afgebeeld. De leermiddelen van de leerlingen werden bewaard in schoolkastjes aan de wand.

vaart was de Groote Sloot, die de verbinding vormde tussen Alkmaar, Oudesluis en de Zuiderzee. Juist bij Oudesluis waterde vanouds de rivier de Reker uit op een zwin dat door het oude slikkengebied liep en toegang tot de Zuiderzee verschafte. Het zwin droeg ook wel de naam 'Zijpse Diep' of 'Oude Veer'. Toen men vlak nadat de Zijperpolder was ingedijkt in het jaar 1610 aan de Wieringerwaard begon, liet men dat zwin rustig als een natuurlijke waterweg fungeren, zodat men Wieringen nog steeds over water kon blijven bereiken.

Een kadasterkaart, ongeveer daterend uit 1820, geeft een goede situatieaanduiding van Oudesluis - vermoedelijk is de toestand rond 1700 niet veel anders geweest. Het aantal van 65 huizen, door Dirk Burger genoemd in zijn 'Chronyk van de Stad Medenblik' in 1709, lijkt het aantal dat wat op deze kadasterkaart staat ingetekend namelijk nauwelijks te ontlopen. Aan de onderkant van de kaart bevindt zich de Zijperpolder, aan de bovenkant de Wieringerwaard, in het midden zien we een strook water. Het water aan de rechterzijde is de hiervoor genoemde Groote Sloot, die zich bij Oudesluis ongeveer tot de halve breedte versmalt. Op dat punt zijn een reeks

huizen aan de voet van de Westfrieze Zeedijk gebouwd. De zeedijk, met een pad op de kruin, loopt door tot een sluis, die bekend stond als 'de Groote Sluys in de Zype'. Schepen van de Groote Sloot gekomen, passeren de huisjes die langs de dijk staan aan de linkerzijde, strijken de mast, varen onder een bruggetje door en komen dan in de 'Sypse Kolck' terecht. Nu kan men kiezen om het schip in de wijdte van de kolk te leggen, of de sluis door te varen nadat er geschut is, en dan zee te kiezen. Vlak bij het bruggetje dat de twee delen van Oudesluis verbindt (de zogeheten Voorbuurt en de Somerbuurt), ligt de Heereweg die aansluiting geeft op de zeedijk. De Gereformeerde (Hervormde) kerk en de school van Oudesluis stonden dicht bij deze grote sluis in de Voorbuurt. Op deze school hebben de oudere kinderen van Claes les gehad van meester Pieter Guldewaagen en de jongere van diens zoon meester Jan.

Claes Poorter als biersteker

Uit het hiervoor vermelde Doopregister konden we aflezen dat Claes Poorter biersteker van beroep was. De herbergiers betrokken hun bier meestal niet regelrecht van een brouwerij, maar via bierstekers die als grossiers fungeerden. Veel bierstekers op het platteland waren contractueel aan brouwerijen gebonden. Zij mochten dan alleen bier van een bepaalde brouwerij in hun bierstal doorverkopen. Woorden als bierstal en bierstekerij zijn in onbruik geraakt. Waar het om gaat is dat het een verkooppunt was in de groothandel of detailhandel, waarvoor een concessie was verleend.

Haarlemse bierbrouwers hadden een groot deel van de bieromzet van de Noordhollandse markt in handen. Op zoek naar omzetvergroting of geldbelegging poogden ze vaste voet te krijgen in de Zijperpolder. Die uit Alkmaar hadden dezelfde ambitie. Beide plaatsen hebben een groot aantal brouwerijen gehad. Uit Haarlem noemen we: 'De Twee Ruyten', 'Het Scheepje' (brouwster o.a. Juffrouw Agatha Dircx), en 'Het Dubbelt Ancker' (brouwer o.a. Willem Keyser). Van de twee laatsten werd in Oudesluis bier betrokken, zoals we later zullen zien.

In Alkmaar stonden: 'Het Swaerd', in 1686 gebouwd aan de Oude Gracht en gesloopt in 1809, 'Het Visje', 'De Burgh', 'De Boom', 'De Wereldt' (brouwer o.a. Meyndert de Groot) en 'De Drie Ruyten' (brouwer o.a. Nicolaas Mooij). Van deze twee laatsten werd in Oudesluis eveneens het bier betrokken. Op de puibalk van 'De Drie Ruyten' prijkte het volgende rijm:

- ' Geluk is als een glas
en bros gelyk de ruyten
Dog, zoo de hemel wil
Zyn zegen daarin sluyten
't Is onverbrekelyk
Wy steunen dan op God

En zoo de hemel wil
Verwachten wij ons lot'-

De brouwerij was gevestigd in de 'Infirmierie', brandde in 1720 af en werd na herbouw 'Het Lam' genoemd.

De bierbrouwers uit Alkmaar hadden een overeenkomst voor het halen van zoet water uit de zogeheten Katryper moor in de banne van Schoorl, waar een verswaterbak was gemaakt. Wolfert, graaf van Brederode verlengde op 23 mei 1675 op verzoek van de Alkmaarse brouwers het consent van 24 februari 1644 tot het halen van water ^uit *zijn jurisdictie van Schoorl. Er werd met boetes gedreigd bij vervuiling en onbruikbaar maken van 'de moor en de waterrellen'.

Het drinkwater was in vorige eeuwen niet betrouwbaar en slecht van kwaliteit; mede daarom was bier de algemene volksdrank. Het werd dan ook in grote hoeveelheden gedronken. De faam van het bier hing voor een belangrijk deel af van de kwaliteit van het water dat de brouwer gebruikte. De beste kwaliteit kwam vanouds uit Delft en Haarlem. Wijn drinken aan tafel kwam op veel kleinere schaal voor. Zeker de eerste tientallen jaren na de inpoldering van de Zijpe zal het water brak, licht zouthoudend, geweest zijn, dus wel geschikt om bijvoorbeeld peulvruchten in te koken, maar niet lekker als drinkwater. Bier nam in die tijd de plaats in van koffie, thee en frisdrank. Men schatte dat bijvoorbeeld in Haarlem in het jaar 1475 de consumptie 250 liter bier per hoofd van de bevolking bedroeg. We kunnen ons dus voorstellen dat dorpen en steden een hoge herbergdichtheid hadden. Amsterdam telde 518 tapperijen in 1613, ongeveer een op de 200 inwoners. Recente cijfers over het biergebruik in Nederland, verstrekt door het Centraal Brouwerijkantoor, geven aan dat de

bierconsumptie per hoofd van de bevolking in 1950 slechts tien liter per jaar bedroeg en in 1987 was dat 86 liter. Nederland telt tegenwoordig 14 brouwerijen die met elkaar jaarlijks twaalf miljoen hectoliter bier voor binnenlands verbruik vervaardigen. Elk bedrijf brouwde overigens bier volgens eigen recept. Van de bierbrouwerij van C.M. Witte zijn de brouwboeken over 1888 tot 1925 bewaard gebleven. Zo staan de ingrediënten voor de samenstelling van bier op 11 juni 1888 als volgt genoteerd:

– ‘13 kilogram Vlaamse Hop; 8 kg. Beierse Hop; 6 kg. zoet; 2 kg. gember; 1,5 kg. roggeschillen; 1 kg. zoete oranjeschillen; 1 kuipje gist van Rademaker en Kleisteege te Schiedam.’ –

Hetzelfde bedrijf heeft ook jarenlang het speciale kaasdragersbier gebrouwen, een soort SHANDY. Rond 1700 was het goedkope scharrebier erg in trek.

Terwille van hun omzet zorgden de brouwers er meermalen voor panden in handen te krijgen die voor de afzet gunstig gelegen waren, bijvoorbeeld bij een splitsing van wegen of aan sluizen. Het logement 'Het Wapen van de Zijpe' aan de Schagerbrug was zo in eigendom gekomen van Pieter Jacobs Olykan, bierbrouwer en regent van Haarlem. In 1660 verkochten zijn erfgenamen dit pand voor f. 4000,-, onder conditie dat de kopei-herbergier al zijn bier moest betrekken van Juffrouw Agatha Dirckx, brouwster van de Haarlemse brouwerij 'Het Scheepje'. Van dezelfde Juffrouw Agatha werd in Oudesluis bier betrokken, zoals we later zullen zien.

Dit alles ter inleiding. We willen nu nagaan hoe de betrekkingen waren tussen bierbrouwers en bierstekers in Oudesluis tussen 1650 en 1700. Daartoe gebruiken we een drietal registers, namelijk 'Het Register van Transporten', lopende over de

periode 1670 tot 1698, dat van de 'Hypotheeken' van 1658 tot 1703, en van de 'Transporten en Hypotheeken' van 1651 tot 1695.

Uit de 'Chronyk van de Stad Medenblik' weten we dat Oudesluis in 1709 65 huizen telde met waarschijnlijk ongeveer drie honderd inwoners. Het ligt voor de hand dat kapitaalverschaffers het slechts renderend zouden vinden wanneer er maar twee, hooguit drie bierstallen geëxploiteerd zouden worden op een dergelijk inwonertal. Zo'n vestigingsbeperking betekende natuurlijk niet dat er niet meer dan drie personen in Oudesluis het beroep van biersteker konden uitoefenen, het waren er zoals uit de Registers blijkt, beslist meer. De bierstekers konden zowel een locale als regionale functie hebben - ze hadden immers ook vaak een grossierderij, bestemd voor de bevoorrading van andere tapperijen. Het betekende echter wel dat die bedrijven, waar de brouwerijen kapitaal in hadden geïnvesteerd, zakelijk gezien gezond moesten zijn. De exploitant diende over voldoende eigen kapitaal te beschikken. Eventueel moest hij eigenaar zijn van een pand met koele kelderruimten en verdere opslagcapaciteit. Bovendien moest het pand gunstig gelegen zijn aan de openbare weg en tevens aan goed vaarwater, ook al met het oog op de aan- en afvoer van volle en lege vaten. De meest strategische plek voor de verkoop van bier was in de buurt van de grote sluis in de Zijpe. Juist daar was immers vaak heel wat oponthoud, omdat alle schepen die buitengaats of naar binnen gingen geschut moesten worden.

Uit de soms wat verwarrende gegevens in de registers zullen we proberen ons een enigszins betrouwbaar beeld op te bouwen over de gang van zaken in de bierhandel te Oudesluis. We zien dan hoe in de zogeheten Voorbuurt, in de omgeving van de grote sluis en benoorden de Heereweg, een aantal

bierstekers vlak bij elkaar woonden. In 1667 waren dat Pieter Jansz biersteker en Sybout Tjaarts, beiden in het bezit van een bierstal. In 1671 wordt er melding van gemaakt dat Cornelis Bijlboer daar een bierstal exploiteert. Ook ten zuiden van de Heereweg, nog steeds in de Voorbuurt, stond eveneens een 'gerenommeerde bierstal', en ook daar woonden enige bierstekers, waaronder zich blijkens het Doopregister omstreeks 1679 Claes Poorter bevond.

Sybout Tjeerts betrok zijn bier van Juffrouw Agatha Dirckx, brouwster van 'Het Scheepje' in Haarlem, dezelfde van wie ook de hiervoor genoemde herbergier van 'Het Wapen van de Zijpe' aan de Schagerbrug zijn bier moest afnemen. Deze Juffrouw Agatha is blijkbaar in 1667 overleden; Sybout Tjaarts erkent namelijk op 15 april 1667 aan haar erfgenamen schuldig te zijn een bedrag van 1800 gulden voor geleverd bier en verstrekte penningen, tegen een interest van 4% 's jaars. Sybout heeft voor dit bedrag als onderpand gegeven twee naast elkaar staande huizen met erven 'belend Pieter Jansz biersteker ten zuidoosten'. Dit bedrag blijkt in 1677 door Sybout (of door een nieuwe koper?) te zijn afgelost.

In juni 1671 verkoopt de biersteker Cornelis Arends Bylboer zijn huis en erf aan een zekere Arend Timmerman. De bierstal van Sybout Tjaarts blijkt ten noordwesten van het pand te staan en het pand van Botje Pieters ten zuidoosten (is Botje, zo vragen we ons af, de opvolger van Pieter Jans?). Bylboer houdt echter 'het achtereynde van een huys en erve met een bierstal daer by synde' in eigendom. Het pand heeft 'de seedyck ofte wech aldaer ten oosten, de Heerewech ten suyden, de Sypse sluyscolck ten westen, ende Sybout Tjaarts ten noorden'.

Uit een acte van 4 april 1672 blijkt dat Bylboer zijn bier betrok van de

brouwer Meyndert de Groot van 'De Werelt' in Alkmaar. Als deze komt te overlijden hebben zijn erfgenamen, namelijk Juffrouw Margreta de Groot en Frederic Houtman er belang bij dat Bylboer het bier van de vertrouwde brouwerij blijft betrekken, en dus niet de kans te baat neemt met een andere brouwerij in zee te gaan. Er wordt hem bijgevolg een gunstig contract aangeboden. Volgens de acte van 4 april 1672 betreft Bylboer voor 800 gulden bier van 'De Werelt', zonder over dit bedrag interest te hoeven betalen. Dit bedrag mag hij schuldig blijven 'soo lange hy uyt de brouwerie van Werelt blijft bieren'. We lezen ook wanneer het bedrag moet worden terugbetaald. Dit dient te gebeuren als 'int scheyden van malcanderen door 't opseggen van d'een of d'ander ofte dat hy comparant (d.w.z. Bylboer) midlertyt bevonden wert van anderen te bieren (d. w.z. bier te betrekken) buyten des brouwers consent'. Het spreekt welhaast vanzelf dat hij wel zekerheid moet stellen. Hiervoor geeft Bylboer bovengenoemd achterreind van het huis, erf en de bierstal in onderpand.

Al snel blijkt Bylboer evenwel weer geld nodig te hebben. Hij zoekt nu een andere geldschieter, namelijk de Heer Pieter Clock in Alkmaar, waarschijnlijk een afstammeling van een van de bedijkers van de Zijerpolder. Op 1 mei 1673 erkent Bylboer aan Clock schuldig te zijn een bedrag van 400 gulden voor gehaald bier tegen een interest van 4%, bij maning meteen te voldoen. Als onderpand geeft hij nu een huis ten noorden van de grote sluis, wat ook zijn eigendom is.

Korte tijd later, en wel op 1 september 1673, blijkt hij bovendien ook nog relaties te hebben aangeknoopt met een andere brouwerij. Hij heeft dan een overeenkomst gesloten met Willem Keyser van 'Het Dubbelt Ancker' in Haarlem om van hem duizend gulden te lenen tegen 4%. Hij zal het geld terugbetalen als hij daarom gemaand wordt, telkens 'in drie

half jaeren'. Hetzelfde halve huis, erf met een hele bierstal dat hij op 4 april 1672 in onderpand gaf aan de erfgenamen van de brouwer Meyndert de Groot van 'De Werelt', geldt nu als onderpand bij Willem Keyser.

Na verloop van tijd is het blijkbaar nodig Juffrouw Margreta de Groot te gaan terugbetalen. Worden de relaties met de brouwerij 'De Werelt' nu soms definitief verbroken? Bylboer draagt aan Juffrouw Margreta 'tegenwoordige huysvrouw van de Hr. Pieter Pot, officier van Schermeer' een 'custingbrief' over ten bedrage van drie honderd gulden, ten laste van Lammert Jansz, wonende aan de grote sluis. Dit gebeurt in februari 1675. Bij het verstrekken van leningen werd vaak slechts een deel van de koopsom contant voldaan, terwijl de rest in enige jaren moest volgen. De aflossing van deze termijnen, op grond van z.g. 'custingbrieven' duurde dikwijls langer: dan kreeg de schuld het karakter van een rentedragende hypotheek. Juffrouw Margreta wordt dus betaald met een vordering die Bylboer had op bovengenoemde Lammert Jans. Het bovenstaande is het laatste wat we over Cornelis Bylboer, Sybout Tjaarts en Pieter Jans biersteker te weten kunnen komen.

Het interesseert ons wat tot de inventaris van een bierstekerij behoorde. Dat kunnen we opmaken uit een koopacte uit 1728, vermeldend de verkoop van zo'n bedrijf in het naburige Barsingerhorn. Behalve huis en erf werd overgedragen:

– 'de bierwagen, biersleep, de bierstocken, bierstelling in de kelder, de gortlaade en stelling in de winkel, alsmede alle de borden soo los als vast tot de winkel behoorende en verder 't geheele huys door. Item de beide deurtjes met het gaas en

doek daarin en voorts wat in 't selve huys aard- en nagelvast is; mitsgaders het regt van de bierstekerye daarby synde, met soodanige vryheden, privilegiën en voorregten, mitsgaders met sulke servituyten en onvryden als 't selve laatst is beseten en gepossedeert.' –

De brouwer van 'Het Swaert' belooft 'goed bier te besorgen voor een redelyke prys'.

Nu breekt ook de tijd aan dat Claes Pietersz Poorter zich in Oudesluis vestigt. Op 20 november 1678 lieten Claes Poorter en Anna Pieters daar immers hun dochtertje Maertje in de Gereformeerde kerk dopen. Claes was volgens het Doopboek toen al biersteker van beroep. Waarschijnlijk woonde hij al vanaf zijn huwelijk ten zuiden van de Heereweg in een pand toebehorend aan Botje Pieters of mogelijk Botje's weduwe, Trijn Jansz. Op 27 mei 1689 verkoopt Cornelis Pieters Botje, als 'gecooren voogt van Trijn Jans, weduwe van syn broeder zaliger Botje Pieters' een huis en erf, belend Lammert Dircxe Backer ten noordwesten, de koper (d.w.z. Claes Poorter) ten oosten en de Heereweg ten noordoosten voor 550 gulden. Als conditie geldt dat Claes 'sal hebben en behouden een vrije uyt- en ingangh van steegh of overpadt tot aen de wal toe, sonder in eenighe onderhoudt van 't voorsz. pat gehouden te wesen'. Slechts een half jaar later verkoopt Reyer Kool, brouwer van 'De Drie Ruyten' in Alkmaar aan Claes een huis met een oude 'gepreveliteerde bierstal', gelegen ten zuiden van de Heereweg. De acte luidt als volgt:

– 'Compareerde de Heer Reyer Kool, brouwer in de brouwerij van De Drie Ruyten tot Alckmaer vercoopt aan

Claes Pietersz Poorter, bierstecker aan de Oude Sluys in de Zijpe een huys en erve, met het recht van een oude gepreveliteerde bierstal, staende ende leggende aen de voorsz. sluys, belent Lammert de Backer ten oosten, Jan Older ten westen ende de Heerewegh ten noorden, met de belastinghh van twee gulden jaerlyckse erffpaght ten behoeve van (niet ingevuld).

Item met speciale conditie dat de voorsz. coper, ende syne successors die na desen in het voorsz. huys soude mogen comen wonen ende biersteckerye aldaer quame te doen gehouden sullen syn en blyven geen bieren te mogen uitsetten ofte vercopen als alleenlyck dat uit de voorsz. Brouwerye van De Drie Ruyten tot Alckmaer sal wesen gehaelt ende gebrouwen,

Sullende den voorsz. coper tot dien eynde de gereghte derde part van de uitgeloofde cooppenn. van desen op het voorsz. huys en erve moeten houden tot een stilstaende besteck ende ten believen van den vercoper moeten opbrengen, voorts niet anders belast dan buren en lendens.

Van sulcke vercopingh voors. daer vooren verbindende hy comparant syn persoon en goederen voorsz. ende tot verdere waernis transporteert de oude quytscheldingh.

Verleden den 4den februar 1690.

Cooppeningen syn 1200 gulden te betalen op twee dagen drie termijnen'. –

Aan het eind van de acte wordt gememoreerd dat Reyer Kool 'de oude quytschelding' aan Claes overdraagt. Dat betekent dat Reyer het pand zelf door koop verkregen heeft op een niet meer te achterhalen datum en de bierstal dus door een biersteker liet exploiteren. Maar wie komt daarvoor in aanmerking? We zullen er een paar noemen: ten eerste de man die ten westen van de bierstal woonde, namelijk Jan Older. Hij had een marktschip op Alkmaar in de vaart en woonde zelf aan de waterkant van de Poelsloot. De tweede candidaat is Trijn, een dochter van Jan Older. Zij was getrouwd met Botje Pieters, de biersteker, die ten zuiden van de Heereweg woonde. Tenslotte is het ook nog mogelijk dat Claes de pachter was. We sluiten de mogelijkheid lang niet uit dat Anna Pieters, de vrouw van Claes, op haar beurt een zuster was van Botje Pieters en zijn broer Cornelis, de 'gecooren vooght' van Trijn na het overlijden van zijn broer Botje. Waren die drie soms kinderen van Pieter Jans Biersteker? Er zou dan sprake zijn van een soort familieongsie van bierstekers, waar Claes bij is ingetrouwd.

Als Claes veertig jaar oud is zien we hem bezig met het afronden van zijn pandenbezit. Juffrouw Anna, de erfgename van de brouwer Willem Keyser van de brouwerij 't Dubbelt Ancker' in Haarlem wil het huis en de bierstal, waar Bylboer vroeger zijn beroep in uitoefende, wel verkopen. Kon Bylboer destijds niet meer aan zijn verplichtingen voldoen of kwam hij te overlijden? We weten het niet maar uit het slot van de onderstaande acte blijkt dat het pand al op 17 september 1670 in handen is gekomen van de brouwer Willem Keyser. We herinneren ons dat Claes volgens de doopacte in 1678 als biersteker zijn beroep uitoefende. Het ligt dus voor

de hand Claes vanaf 17 september 1670 (zie de datum in onderstaande acte) als opvolger van Bylboer te zien.

afkomstig van 'Het Dubbelt Ancker', en ten zuiden van deze weg Alkmaars bier van 'De Drie Ruyten' .

– 'Compareerde Juffrouw Anna Keysers, woonende tot Haarlem, vercoopt aan Claes Pietersz Poorter biersteker aan de Groote sluys van de Zype een huys en erve met een bierstal, staende en leggende in de Zype aen de versz. groote sluys, belent de zeedyck ofte wegh aldaer ten oosten, de Heerewegh ten suyden, de Zypse sluyscolck ten westen en Bottje Pieters ten noorden en dat voor soo groot en cleyn, goet en quaet, en met soodaanighe lijdende en hebbende servituten als 't selve huys en bierstal aldaer staende gelegen is en by de vercooperesse is beseten geweest.

Voorts voor vrij huys, erve en bierstal niet anders belast dan burens en lendens. Daervoor verbindende sy comparant haer persoon en goederen en etc. en tot verdere waernisse transporterende de oude quytscheldinge daarvan verleden en besegelt in dato den 17de September 1678 op welcke dese doorgestoken en besegelt is.

Cooppenningen syn ses hondert groot, te betaelen op drie termijnen, als in 1695, 1696 en 1697 telckens een gereghte derde paert.

Verleden den 10 Augusty 1695' . –

Ten noorden van de Heereweg verkocht Claes dus Haarlems bier,

Claes als marktschipper

De Zijerpolder was niet alleen bestemd, als recreatieoord voor grootgrondbezitters - daarvoor hadden deze kapitalisten veel te veel realiteitszin - maar was mede opgezet om te voldoen aan de behoefte aan landbouwproducten voor de steden. Op destijds moderne landbouw- en veeteeltbedrijven werd tarwe en rogge verbouwd, ook wel oliehoudende zaden voor de industrie, maar vooral veel gerst bestemd voor de bierbrouwerijen. Op de minder vruchtbare percelen werden grote kudden schapen gehouden en van de melk werd schapekaas gemaakt. Vrijwel alles wat de polder produceerde moest naar markten en bedrijven in de steden worden vervoerd, vooral naar Alkmaar en Amsterdam. Het breedste water was de Groote Sloot, die de verbinding vormde tussen Oudesluis en Alkmaar. Naast het water bevond zich het jaagpad waarop de paarden liepen die de schepen konden voorttrekken. Op vaste punten langs de route, bijvoorbeeld aan de Schagerbrug, konden zulke jaagpaarden voor dit doel worden gehuurd.

Nu blijkt dat Claes niet alleen biersteker, maar ook marktschipper was. Dit lijkt een logische combinatie van beroepen. De klanten van de marktschipper hadden een gelegenheid nodig om even rustig te kunnen zitten na het aanbieden of afhalen van goederen. En schippers wilden na lossen en laden ook wel wat drinken voor ze met het schip weer verder voeren. Vandaar dus dat de marktschipper vaak een bierstal exploiteerde.

Inzicht betreffende de uitgeoefende beroepen in de Zijerpolder hebben we alleen over de jaren 1674 en 1742. We ontleen dit aan de 'Verpondingsregisters' (uit 1674) en aan het zogeheten 'Familieboek van de Zijper- en Hasepolder' (uit 1742). Dit laatste boek geeft hoogst belangrijke informatie over de namen, beroepen en eigendommen van de polderbewoners. Daar we in dit artikel met name geïnteresseerd zijn in de beroepen van marktschipper, biersteker en kramer (een beroep dat later bij Claes ook nog ter sprake komt), volgt hier een specificatie, ontleend aan een publicatie van A. Zijp:

Beroep	In de 17e en 18e eeuw was het		ondenkbaar dat iemand op eigen initiatief aan een
	1674 aantal	1742 aantal	
Beurt- of markt schipper	5	3	vervoersbedrijfje
Idem. tevens koopman	5	1	kon beginnen. De
Idem. idem. tevens bakker en boer	2	-	overheden, in dit
Idem. tevens biersteker	1	-	geval de
Idem. tevens biersteker en koopman	5	11	Hoofdingelanden
'Cramer '	5	-	van de
Voerlieden	1	9	Zijerpolder met
Winkelier	-	8	domicilie in
'Cramer ' en biersteker	3	1	Alkmaar, hielden
Houdt een winkeltie	4	5	het hele zakelijke
Idem en een bierstekerij	-	1	leven strak in de
Biersteker en arbeider	-	1	hand - niemand
Smid en biersteker	1	-	kon een vinger
Herbergaier en vletschipper	1	1	verroeren zonder
Herbergaier en paardekoper	1	1	
Herbergaier en varensaezel	1	-	
Herbergier en arbeider	1	-	

dat er door hen toestemming voor het beoogde was verleend. Zo hadden elf marktschippers, afkomstig uit allerlei buurtschappen in de Zijerpolder, concessie gekregen om 'waeren, coopmanschappen ende goederen' te vervoeren op Alkmaar. Een marktschip bracht dus verbinding tot stand tussen een stad en een meer landelijke omgeving. Het verkrijgen van deze concessie bracht een monopolie-positie mee; andere vervoerders waren uitgesloten.

In 1687 dienen elf marktschippers, onder wie Claes Biersteecker als vijfde in de reeks wordt genoemd, een bezwaarschrift in bij de Hoofdingelanden over de handelwijze van de schippers van jaagschuiten. Deze hadden wel het recht verworven om passagiers mee te nemen, maar ze bleken nu ten onrechte ook vrachtgoed in de polder te vervoeren. De indieners van het verzoekschrift wijzen er op dat 'de marctvaert tot nogh toe met swaere kosten en in 't gemeen met weynigh voordeelen' gepaard gaat. Als de schippers van de jaagschuit de gestelde regels blijven overtreden dan vraagt men hen boetes op te leggen.

Uit een ander bezwaarstuk weten we dat het drie en een half uur varen was met de 'goedschuyt' van Alkmaar naar de Schagerbrug. Daar stond de vermaarde herberg 'Het Wapen van de Zijpe' - vandaar vertrok ook de postwagen naar Den Helder. De Ingelanden hadden echter plannen om de schippers van de snik-en goedschuiten er toe te verplichten het bestaande traject van Alkmaar tot de Schagerbrug te verlengen tot de Keynsemerweg, en wel tot daar waar 't Wapen van Alkmaar' uithing. We horen een aantal interessante beweegredenen van de schippers om te proberen dit voornemen van de overheid te verijdelen. Zo betogen ze:

-dat de sloot langs de Keynsemerweg te nauw en ondiep is;

-dat 'zoo kort en ongemakkelijk met de schuyt van de Groote Sloot in die van de Keynsemerweg gedraayt moet worden, dat 't bijna bij dag niet te doen is, veelmin bij donker, harde wint en andere toevallen';

-dat ook de sloot aan de Keynsemerweg 'wel ruym 8 dagen eerder bevrooren is en wel 8 dagen langer toeleyd als de Groote Sloot, en mitsdien zoo lange niet gevaaren zouden kunnen worden';

-als het vaartraject inderdaad zou verlengd worden tot de plaats waar 'Het Wapen van Alkmaar' uithing, dan zou de schipper overbelast worden. 'Ja, dat de schuyt die uyt de Zijp vertrekt 's morgens ten 3 uren al zoude moeten afvaren orn ten 8 uren te Alkmaar te connen zijn, ende de passagiers op de postwagen en veerschepen te kunnen brengen, dat immers zeer noodzakelijk is, en ondertussen voor geen menschen uyt te staen is, om alle dagen, zoo wel by winter als somer niet alleen 10 uren te vaaren maar 's morgens ten 3 uren al te beginnen en niet voor 's avonds ten 8 uren uyt te schyden, daar nog by comt dat deze manier van doen ook voor het jaagpaart ondoenlyk zoude wezen omdat het rit te groot is'

De zin loopt nog een heel eind door, maar we begrijpen al wel dat het geen sinecure was de vaart op dit traject te

moeten volbrengen. De marktschippers zullen zich gespiegeld hebben aan hun collega's uit Schagen. Omstreeks 1690 vertrok de trek- of jaagschuit inderdaad in alle vroegte 's morgens om 3 uur van Schagen om 's middags om 2 uur al weer van Alkmaar af te reizen.

De Hoofdingelanden hadden bepalingen voor de vaart vastgesteld. Er werden aan de schipper eisen gesteld omtrent bevarenheid en zedelijk gedrag, zijn werkzaamheden aan boord werden vastgelegd en zijn schip moest van een bepaald type zijn en aan kwaliteitseisen voldoen. De vaart moest op vaste dagen en vaste uren uitgeoefend, worden. Bovendien waren er eisen omtrent het beurt om beurt varen, zodat de schippers elkaar niet in het vaarwater konden zitten. Ook de tarieven die berekend mochten worden voor het goederenvervoer waren vastgesteld. De beurtschipper kreeg, zoals gezegd, door de benoeming wél een monopoliepositie, en dat woog kennelijk tegen de betutteling op.

Claes is dus volgens het bezwaarschrift van 1687 marktschipper van beroep. Het zal wel voldoende zijn geweest een of twee maal per week van Oudesluis naar Alkmaar te vertrekken. In zekere zin was hij in zijn hoedanigheid van marktschipper een goede klant van zichzelf als biersteker. Op geregelde tijden moesten er lege vaten worden teruggebracht naar Alkmaar en Haarlem. Voor de eigen efficiënte bedrijfsvoering diende er een goede en ruime los- en laadplaats zijn aan de waterkant, die ook makkelijk via de Heereweg met paard en wagen te bereiken was. Beide bierstallen voldeden aan die eis: het pand gekocht van Juffrouw Anna Keyser had de sluiskolk ten westen en de Heereweg ten zuiden. De bierstal gekocht van Reyer Kool had de Heereweg ten noorden en de Poelsloot ten zuiden. Uit een akte van 1732, als Claes trouwens al is overleden, weten we dat het bedrijf werd uitgeoefend met 'een

welbesylde damschuyt met een ligter, zeyl en treyl'. Damschuiten werden naar vaste maten gebouwd: 56 voet lang en 13 voet 4 duim breed, wat omgerekend ongeveer 18 meter lang en 3.5 meter breed was. De maat was berekend op het Verlaat van de Leidschendam, waar het schip gemakkelijk door kon nadat de zwaarden waren afgenomen. Het was een schip van middelbare grootte, met een beperkte breedte, rondgebouwd met een hek, smalle zwaarden en een spriettuig.

We weten zelfs wat een damschuit in die tijd kostte. Jan Cornelis Older, hier al eerder vermeld, verkocht er op 11 april 1692 een aan een zekere Cornelis Jansz Capiteyn voor de som van 750 gulden. Op 25 april 1693 verkocht deze Cornelis een damschuit (waarschijnlijk hetzelfde schip) voor 600 gulden aan Jochem Gerritsz Blaauboer. In het uit 1721 daterende testament van Claes en Anna wordt de bij het bedrijf behorende damschuit met zeilen en toebehoren en met de lichter geschat op een waarde van 750 gld.; een nieuwe damschuit zou volgens dit testament voor duizend gulden aan hun zoon Cornelis mogen worden overgedragen via de erfenis. Waarschijnlijk is het door het overlijden van Claes in 1721 echter niet gekomen tot de aanschaf van een nieuw schip, want in 1732 wordt 'de welbeseylde damschuit met ligter, zeyl en treyl' door de weduwe van Claes verkocht aan de biersteker Dirk Jochemsz Blaauboer voor 250 gulden.

Claes als kramer

Wie zich bezig houdt met het leven van onze voorouders in de 17e eeuw, komt al gauw tot de ontdekking dat men zich in de maatschappij van toen minder vrijheden kon veroorloven dan we nu gemakshalve vaak aannemen. Om te beginnen hadden we toen te maken met een standen-maatschappij. Het tot een hogere stand behoren achtte men een voorrecht regelrecht ontsproten aan de Goddelijke uilsbeschikking - armoede moest dan ook geduldig gedragen worden, als komende uit God's hand.

Het is interessant te weten wat er in die periode voor allerlei zaken betaald werd. Het volgende ontleen we aan voorgedij rekeningen en boedelpapieren uit de Zijperpolder. Na het overlijden van een landeigenaar moesten voogden rekening en verantwoording afleggen over hun beheer betreffende de nalatenschap van de minderjarige kinderen. De afrekening over het jaar 1707 vermeldt de volgende ontvangsten en uitgaven:

– 'Ontvangen voor:

koeien in nov. 1707 133 gulden; 1 paard 85 gld.; 4 gemeste kalveren 40 gld.; 1 verkochte zeug 22 gld. ; 25 verkochte lammeren 137 gld. ; 7 varkens 96 gld.; 216 zakken tarwe 888 gld.; zak haver 12 gld.; 2386 pond kaas 202 gld.; 66 pond kaas 6 gld.; 147 kopten verkochte boter 46 gld.
;

De uitgaven waren:

34 pond witbrood 3 gld.; 1 paar schoenen 2 gld. 4 st. ; 2 kabeljauwen en mosterd 1 gld. 7 st.; 1 paar handschoenen 7 st.; 1 paar kousen 1 gld. II st.; aan 'Grietje de oude dienstmeid

haar huur voor een jaar verschenen Carsmis 1706': 53 gld.' (dit gold dus Grietje's werkloon). 'Kostgeld voor de oude Aefje Pieters' 9 gld'. –

Gevestigde instellingen werden zo veel mogelijk in stand gehouden; dit bemoeilijkte het doorbreken en veranderen van het gangbare patroon. Een van die instellingen was het gildewezen. De verhouding tussen patroon en knecht, de eisen gesteld aan de opleiding, de af te leggen proeven van bekwaamheid, arbeidstijd en arbeidsvoorwaarden, lonen, kwaliteit van het geleverde, en nog veel meer was streng gereguleerd. Het leven in de jonge Republiek was eensdeels veelkleurig, onbelemmerd, maar vreemd genoeg op veel terreinen ook bureaucratisch en initiatief-verstikkend. We zien dit geïllustreerd in een geschil over de maalrechten, waarin Claes betrokken werd.

Bij de aanleg van de Zijperpolder (in 1598) hadden de Ingelanden vergunning verleend voor de bouw van een graanmolen bestemd voor de hele Zijpe. Elke bakker of particulier was verplicht uitsluitend daar zijn graan te laten malen. De belasting op het malen, de impost, werd daar ook verrekend. De molen stond op een centraal punt in een bocht van de Groote Sloot en was voor ieder goed te bereiken. Ook de Wieringerwaard, die een tiental jaren later was drooggelegd, had een eigen korenmolen, maar deze stond excentrisch en wel haast onder de rook van Oudesluis. De twee bakkers van Oudesluis achtten het tijdsverlies om met de schuit helemaal via de Groote Sloot naar de Zijpermolen te varen, wat anderhalf uur kostte. Ze gaven er de voorkeur aan even door de Zijpersluis te steken en dan meteen bij de korenmolen in de Wieringerwaard het graan te laten malen. Tientallen jaren hadden ze dit zo

gedaan, totdat daar door de molenaar van de Zijperpolder protest tegen werd aangetekend - hij wilde zich in zijn rechten hersteld zien. Die van Oudesluis probeerden daar echter onderuit te komen: met name bakker Gerrit Lambertsz had er belang bij dit te voorkomen. Zijn bakkerij stond op het punt verkocht te worden en hij wilde kennelijk tijdig de clause van verplicht malen in de Zijperpolder ontlopen. Deze Gerrit Lambertsz Backer vroeg aan zijn buurman Claes Poorter, aan de plaatselijke belastinggaarder en aan een andere ingezetene een verklaring te zijnen behoeve af te leggen. Op 10 februari 1710 trekken ze gevierden naar de notaris-publiek in Schagen en verklaren daar 'onder aanbiedinge van eeden';

-dat er zo lang hen heugt altijd twee bakkers aan de Oude Sluis hebben gewoond;

-dat ze van oudere mensen, nu al overleden, meermalen hebben gehoord dat de bakkers van Oudesluis altijd op de molen van de Wieringerwaard hun graan hebben laten malen;

Claes voegt daar nog enige mededelingen aan toe die voor ons van belang zijn:

- 'dat hy, synde een cramer aan de Oude Sluys, sijn wel 18 a 20 jaren langhe heeft bemoeid met roggenbroot aan ieder te vercoopen, dat hy ook gedurigh groot slytage hadde, maer schoon hy in de Oude Zijp woont, op de molen van de Wieringerwaard ten allen tijd onverhindert heeft doen malen'

. -

Omdat het hier een rechtsgeldige verklaring betreft moet deze persoonlijk worden getekend. Claes zet zijn huismerk: drie verticale strepen gedekt door een horizontale streep, het is bijna een paraaf. Het is haast niet denkbaar dat hij niet bij machte zou zijn een handtekening te produceren. Er stond een school in zijn geboortedorp Haringkarspel en van zijn grootvader Sijmon, vader Pieter, oom Jan en halfbroer Sijmon zien we vaak de handtekening op officiële stukken.

Claes is 54 jaar oud als hij bovenstaande verklaring aflegt. We zien nu dus dat hij, behalve dat hij biersteker en marktschipper is, ook nog een grote omzet in de verkoop van roggebrood heeft. Met die roggebroodverkoop is hij al in 1690 begonnen. De rogge liet hij altijd malen in de korenmolen in de Wieringerwaard. We zouden haast denken dat hij dus ook geld in een bakkerij heeft gestoken. In elk geval heeft hij een grote klantenkring. In de 17e en 18e eeuw behoorde roggebrood tot de eerste levensbehoeften. Witbrood of bruinbrood kwam, zeker bij de volksklasse, niet op tafel. Als marktschipper was hij gerechtigd zijn koopwaar zelf te verschepen. Hij zal druk geweest zijn als een klein baasje - de zaken liepen uitstekend!

Claes als belegger

Tot slot zien we dat Claes geld, dat hij op zij heeft kunnen leggen, in land belegt. Op 8 november 1710 koopt hij van de erfgename van Johan Colterman in Schagen een morgen land en 80 roeden, d.w.z. ruim een hectare in de Wieringerwaard in het blok A, 'wesende een vierde part van de vijf morgen op de Caert getekent met 6'. Bovengenoemd perceel lag tussen de Noordwesterdijk en de Sypseweg. Als conditie geldt dat hij, als koper,

– 'een vrije onverhinderde overrede en overgangh sal hebben over het landt van ... (de belendende buurman), tot op de kaey toe, te gebruiken met wagen en paerden ende te voet'. –

De koopsom van 500 gulden wordt contant voldaan. Misschien liet Claes op dit perceel wel rogge verbouwen voor de bakkerij of gerst voor de bierbrouwerijen.

Claes Poorter als weerbaar burger

Claes was geboren in 1655, zeven jaar nadat de Tachtigjarige Oorlog was geëindigd. Die oorlog lag de WestFriezen destijds nog vers in het geheugen. Rondtrekkende soldatenbenden hadden de burgerbevolking door roof en afpersing veel overlast bezorgd. Alkmaar was bijvoorbeeld langdurig belegerd geweest. Terwille van de noodsituatie had men de eerste bedijking van de Zijpe in 1573 vernield en het land zelfs weer geïnuundeerd. Wegens de natgeworden kampementen waren de Spanjaarden tenslotte weggetrokken. Het sluiten van de vrede van Munster in 1648 betekende wel het einde van de tachtigjarige oorlog met Spanje, maar niet dat er nu rustige tijden waren aangebroken. Snel volgden hierop immers de zeeoorlogen met de Engelsen.

Toen Claes zeventien jaar was viel de Franse koning Lodewijk XIV de Republiek binnen. Tegelijkertijd namen Munsterse troepen de gelegenheid te baat het land vanuit het oosten binnen te trekken. De Republiek zat in het rampjaar 1672 op die manier tussen twee vuren. De jonge stadhouder Willem III werd in de waardigheid van zijn vader hersteld en nam de leiding bij de landsverdediging. In Holland werd koortsachtig gewerkt aan de opbouw van een leger. Aan de kust werd een verhoogde bewaking met seinposten en vuren georganiseerd vanwege een dreigende aanval van de gecombineerde Franse en Engelse vloot. Elke vierde man op het platteland van West-Friesland moest met zijn paard opkomen om in de oorlogsvoering geoefend te worden. Duizenden boeren werden met hun paarden bij Huisduinen-Den Helder geconcentreerd, verdeeld over tien compagnieën ruitery en in de loop van augustus op het Koegras gedrield.

De geallieerde vijandelijke vloot telde drie eskaders. Michiel de Ruyter had tot taak de vijand te beletten op de Hollandse kust te landen. Een wel heel ongelukkige bijkomstigheid was dat de Oostindische retourvloot al was gesignaleerd in de onmiddellijke nabijheid van onze kust. De Ruyter moest ook deze retourvloot veilig thuis brengen. Korte tijd later woedde er een hevige zeeslag ter hoogte van Petten, deze breidde zich uit over een breedte van vijf tot tien mijl. De angstige kustbevolking kon de zeeslag gadeslaan vanaf de duintoppen. Deze zeeslag, gevoerd op 21 augustus 1673, staat bij ons bekend als 'De Slag bij Kijkduin', de Engelsen noemen hem 'The Battle of Texel'. Uiteindelijk werden de geallieerde eskaders gedwongen hun landingsplannen op te geven en de Oostindische koopvaarders konden veilig de rede van Texel bereiken.

Het is heel goed mogelijk dat vader Pieter zijn zoons Sijmon en Cornelis met een paard vanuit Haringkarspel naar het Koegras heeft moeten zenden om aan de landsverdediging deel te nemen. Het is zelfs mogelijk dat de jonge Claes hiervoor ook in aanmerking kwam. In die dagen werd een jongen van zestien als weerbaar beschouwd en de verplichting tot geregeld oefenen bleef bestaan tot men zestig jaar was. Hiervoor kwamen de weerbare mannen op gezette tijden bij elkaar.

Ook in 1696 werden er op de Noordhollandse kust telkens vijandelijke schepen gesignaleerd, voornamelijk Duinkerker kapers. De Gecommitteerde Raden van Holland gaven met het oog daarop aan de regenten van Petten en de Zijpe bevel om voor een permanente kustbewaking te zorgen, vooral langs eenzame strandgedeelten. Uit elk van de vier bestaande Zijper burgercompagnieën moesten bij toerbeurt twee man aan het eind van de Sint Maartensweg op de Zijperdijk wacht houden. Ook Claes zal wel bij één van die compagnieën zijn ingedeeld.

In 1708 deden opnieuw geruchten de ronde, nu dat de Franse oorlogsvloot zou uitvaren en dat Duinkerker kapers de zee onveilig maakten. De regenten van Texel kregen opdracht afgevaardigden naar Den Helder te sturen om de verdediging van het zeegat van Texel te coördineren. Op 5 april 1708 werd er een order uitgevaardigd voor de waakzaamheid langs de stranden. Tussen Den Helder en Castricum moesten wachthuizen geplaatst worden. Uit Hoorn werden vuurpannen, seinpalen en seinmateriaal ter beschikking gesteld. Mocht men ontdekken dat vijandelijke schepen volk in sloepen ontscheepten, dan moest bij de wachthuizen bij daglicht een korf worden gehesen en bij nacht een vuurbaken ontstoken. Een van de wachters moest dan direct de dichtstbijzijnde schout waarschuwen, die de klokken zou laten luiden en de trommel doen roeren.

Uit bewaard gebleven 'Lijsten van Weerbare Manschappen' uit 1708 weten we dat Claes en zijn medeburgers uit Oudesluis waren ingedeeld bij de Vierde Compagnie: de Voorbuurt leverde achttien man, waaronder Claes Poorter. De lijst opent met Lammert Jans Lampoot, een naam die ons over de validiteit van de man niet erg gerust stelt! Jan Cornelis Older was 'Luytenant'. Andere ons bekende namen zijn die van de chirurgijn Mr. Dirk Burger, Vriederick Cronenburg de collecteur van de belastingen, Jan Guldewaagen de schoolmeester, Rens Gertsz Blauboer en Pieter Cornelisz Waard, de schoonzoon van Claes. Uit de Somerbuurt moesten 14 mannen dienst doen.

In 1747/1748 waren er volgens de lijst van dat jaar liefst 671 weerbare mannen in de Zijpe- en Hasepolder, ingedeeld naar woonbuurt, beroep, welgesteldheid en godsdienst. Aan de Oudesluis woonden daarvan toen een zeventigtal, van wie slechts elf als

vermogend geregistreerd waren; de rest was onvermogend, waaronder ook vier kleinzoons van Claes, die zelf inmiddels was gestorven. Maar waar de grens van het begrip vermogen destijds lag is (net als nu overigens) niet precies bekend.

Anna Pieters, de echtgenote van Claes Poorter

Het doen en laten van Claes is nu uitvoerig aan de orde gekomen. Maar wat valt er te vertellen van zijn vrouw? Stamde zij misschien uit een van de bierstekersfamilies van Oudesluis? We vermoeden dat ze een paar jaar jonger was dan Claes. Stel dat ze in 1660 werd geboren, dan was ze achttien jaar toen het oudste dochtertje Maertje, en vier en veertig toen Annetje, de jongste gedoopt werd, een respectabele leeftijd voor een 'jonge moeder'. Het is zelfs mogelijk, dat ze in de zes en twintig jaren tussen 1678 en 1704 wel tien kinderen ter wereld heeft gebracht, omdat er toch nog vijf de volwassen leeftijd hebben bereikt: Maertje (doop april 1683), Pieter (augustus 1686), Trijn (mei 1696), Antje (juli 1699) of Annetje (sept. 1704) en Cornelis, wiens dooi gegevens niet zijn gevonden. Anna moet een grote weerstand hebben gehad tegen de destijds zo gevreesde kraamvrouwenkoorts en tegen allerlei andere ernstige infectieziektes als pokken, cholera, vliegende tering en dysenterie. Ook de pest was destijds nog niet helemaal uitgebannen. De eerste reisgids voor Nederland, samengesteld door Jan ten Hoorn, boekverkooper tegenover 't Oude Heeren Logement in Amsterdam geeft daarvoor de volgende aanbeveling:

– 'Zomtijds is de lucht besmet met pestilentielle giften tot welker bevrijding gy niet beter kunt doen als nemen 's morgens een lepel asijn met een weinig wijnruite, eet daar een beschuit by. Okkernooten gegeten zyn ook zeer goet'. –

De 'gewone' kinderziektes waren berucht: mazelen, kroep, kinkhoest en stuipen eisten hun tol, de kindersterfte

was schrikbarend hoog en de standaard van medische verzorging laag.

Stierf een kind, dan was het gewoonte dat de vriendjes of vriendinnetjes een kransje vlochten van stro of bloemen. Voor meisjes werd maagdenpalm en rozemarijn gebruikt, voor jongens lauriertakjes. De gewoonte om kransjes te vlechten vinden we ook vermeld in het gedicht dat Joost van den Vondel maakte ter gelegenheid van het overlijden van zijn dochtertje Saartje:

– 'De speelnoot vlocht, daar 't anders niet mocht zijn
een krans van roosmarijn,
ter liefde van haar beste kameraad'.
–

Bij een kinderbegravenis was er altijd voor de speelmakkertjes rijstebrij met suiker of werden er pannekoeken gebakken. De 17e eeuwse dichter P.C. Hooft schreef zijn vriend, de bekende Christiaan Huygens, het volgende aandoenlijke bericht over een wederzijdse kennis in Alkmaar:

– 'Myn huysvrouwe braght deze tijding: dat Crombalghes oudste dochtertjen krank aan de poxkens, op de moeder verzocht had, de koeken die nae zijn overlijden en 't gebruik aldaer, den buyrkinderen zouden verscheenen zijn, bij zijn leven uyt te deilen.' –

Bij ziekte werd er graag naar het advies van diegenen geluisterd die met soortgelijke kwalen te kampen hadden gehad. Er werd veel gedokterd volgens overgeleverde wijsheid. Damp van zoete melk was bijvoorbeeld een probaat middel tegen zwerende oren en de beroemde Haarlemmer olie was overal goed voor. Het veel geraadpleegde boekje 'De Schat

der Gesontheit' van de arts Johan van Beverwyck (1594-1647) toont aan dat er toentertijd aan tabak een genezende werking werd toegeschreven:

– 'Deze hitte blyckt ghenoech uyt de bijtende scherpigheyt, die men in den taback ghewaer wert, als oock doordien hy soo geweldigh alle vochtigheyt ende slymerigheyt uyt het hoofd treckt. Maer behalve dese kracht, heeft hyv noch een verdoovende eygenheyt, ende den roock in 'lichaem komende (in sonderheyt in degene, die hem ongewent zyn te drincken) werpt de maegh om, ende maect de buyck heel los, met groote ontroeringe van 't geheele lichaem. De taback moet des morgens gedroncken werden, ende als de maech ledigh is, niet van kinders ofte die swack van hersenen zijn ofte die een heete ende droge complexie hebben, maer van degene, die sterk, kout ende vochtig zijn, ende veel met sinckingen gequelt werden'. –

Hieronder volgt een raadgeving voor eerste hulpverlening bij flauwvallen, afkomstig uit de hiervoor genoemde reisgids:

– 'Het komt ook menigmaal te gebeuren, dat iemand met een flaaute of qualijkheid werd overvallen gelyck het veelal aen vrouluy komt te gebeuren: dewelke aanstonts dient los gereegen te worden om vooreerst wat adem te geven. Dit niet helpende, zoo neemt een schorteldoeksband, brand die

en houd die de zieke onder de neus, of neemt spiritus salis armoniaci of olye van barnsteen. Bind een band om de patiënts lyf, zet een klisteer van olie, zout en vers bier, hangt op de borst wat duivelsdreck met wat beverzwyn- en barnsteen-olie. Kittelt de neus met een paartshairtje of steekt tabak daarin.' –

Op de stadsmarkt in Alkmaar of Schagen waren vaak kruidenvrouwtjes of kwakzalvers te vinden. Hier kon men ook tanden en kiezen laten trekken. Volgens de registers was in de Zijperpolder zowel in 1674 als in 1742 geen arts aanwezig, slechts één vroedvrouw en drie, respectievelijk vier chirurgijns. De chirurgijn Mr. Dirk Burger woonde echter vlak bij Claes en Anna in 1de buurt en kon dus gemakkelijk door hen geconsulteerd worden. Een van zijn werkzaamheden was het aderlaten, een handeling die eertijds zowel voor zieken als gezonden van essentieel belang werd geacht. Een oud rijm luidde:

– 'Die langhe wil leven ende zijn ghesont, Die laet aderen tsiaers vierwerf, doe ik u condit'. –

De winters waren lang en streng; de tweede helft van de 17e eeuw wordt tot de Kleine IJstijd gerekend. Sloten en vaarten konden maandenlang toegevroren zijn. Een goede huisvrouw (met voldoende huishoudgeld in de beurs!) zorgde er dan ook voor dat er voorraden werden aangelegd voor de barre wintermaanden en de zorgelijke voorjaartijd, wanneer er buiten immers nog niets groeide. In de kelder stonden vaten met boter, ingepekelde hammen, grote Keulse potten met ingezouten groente, tonnen rnel en baaltjes rijst. Aan de zoldering hingen de

gerookte worsten. Anna zal vast wel eens op feestdagen Claes en de kinderen hebben verrast met een gerecht, gevonden in een beroemd kookboek uit die tijd, namelijk 'De Verstandige Koek of Sorghvuldige Huyshoudster'. Hier volgt het recept:

– 'Om een poddingh te backen, die delicaet is: Neemt 13 groote beschuyten fijngestampt, een half pont kalfsvet aan dobbelsteentjes gesneden. Dan in een platte pot gedaen, en daeronder een notemuskaat geraspt, een halve lepel gember, een weynigh sout, en dit te samen ondereen geroert heel droogjes met warme soetemelck, daer het kalfsvet eerst warm in gemaect is. Doet daer dan by een half pont korenten, 10 eyeren, ruym vierendeel ponts tarwen-meel, een halve tinnelepel vol gist, de pan dan met koude boter bestreken en een uurtje in de warme pan laten rijzen en dan voort afgebacken.' –

Voor de 19e eeuw weten we dat er een vaste relatie bestaat tussen laag loon en een kort leven - in de 17e eeuw zal dat ook wel het geval zijn. Het gezin van Claes behoorde echter ongetwijfeld tot de meer welgestelenden en had dus betere overlevingskansen. Ook de mate van properheid en helderheid van de huisvrouw zal wel een belangrijke factor zijn geweest. Dat hield in dat er lang en veel gewerkt diende te worden. Het was niet eenvoudig om al het linnengoed schoon en helderwit te houden. De gezinswas moest met soda en groene zeep in grote akers opgekookt worden boven een turfvuur. Al die lakens, slopen, hemden, broeken en luiergoed moesten

daarna uitgespoeld worden in het water van de naast het huis liggende kolk. Vooral in de winter was dat een ijskoud karwei. Oudesluis ligt onbeschut aan open water en de koude wind komt bijna regelrecht uit zee. Het gevaar kou te vatten en longontsteking op te doen was lang niet denkbeeldig.

De kleding vergde veel zorg van moeder Anna. Ter bescherming tegen de kou moesten er stevige, warme kleren worden gedragen: verschillende lagen ondergoed over elkaar en veel bovenkleding - de mannen droegen zware bombazijnen kuitbroeken die tot vlak onder de knie sloten en dikke wollen kousen. Zowel buiten als binnenshuis droegen ze hoeden; pas bij het naar bed gaan werd de hoed afgezet en vervangen door de slaapmuts. Ook de vrouwen waren nooit blootshoofds en hadden altijd hoeden of kapjes op. Als Anna 's zomers naar de kerk ging of op visite zal ze waarschijnlijk geen mantel gedragen hebben, maar een mooie, in een driehoek gevouwen doek met franje om de schouders hebben geslagen en in de winter een donkere, dicht geweven doek die met de punten tot ver over de rug reikte.

Om in de winter bij zittende werkzaamheden wat op temperatuur te blijven werden de voeten op een stoof gezet, waarin zich een vuurtestje bevond met wat gloeiende kooltjes er in of een smeulend turfje. De rokken werden om de stoof heen gedrapeerd om de warmte niet verloren te laten gaan. In het winterseizoen bleven de meeste kamers koud, vochtig en tochtig, vandaar ook dat de bedsteden zich vaak in de huiskamer bevonden, waar nog wat warmte was blijven hangen van het vuur dat overdag gestookt was om het eten op klaar te maken. Er waren strenge verordeningen de vuren te doven voor men naar bed ging.

De Zijperpolder leverde maar weinig brandhout op. Turf moest worden

aangevoerd uit de veengebieden van Drente en Overijssel. In de nazomer maakten de turfschippers uit die streken met kleine turfschepen de overtocht naar West-Friesland en leverden daar de winteropslag af: losse zachte turf om het vuur aan te maken, harde, lange turf om grotere hitte te produceren.

De huizen waren vaak deels van hout, deels van kleine, Friese gele steentjes opgetrokken; dank zij allerlei afbeeldingen kunnen we ons daar wel een voorstelling van maken, evenals van het meubilair. We weten echter amper wat we aan linnengoed zouden kunnen aantreffen. Daarop wordt enig licht geworpen door wat er inzake erfenissen bij de notaris is vastgelegd. In het naburige Schagen werd in 1706 van een waarschijnlijk welgesteld, ons verder onbekend echtpaar, het volgende testamentair beschreven. De indeling van de goederen werd bepaald door wat zich in de diverse vertrekken bevond:

- 'Zwarte wanten; zwart lakens wambuis plus broek;
- 2 hoeden; serge broek' (deze ledingstukken behoorden kennelijk aan een man);
- De hierna volgende aan een vrouw: 'zwarte schort; 1 paar zwarte kousen; kroplappen;
- 3 kappen; 3 paar voormouwen;
- 4 neusdoeken; 1 zilveren oorijzer.' –

In een ander vertrek bevonden zich:

- 'Bed met peluw; 3 hoofdkussens; 2 lakens; 2 dekens, waarvan 1 gewatteerd;
- bed met haverdoppen gestopt;
- 3 peul.lakens; 7 slopen; 1 bedpan met koperen steel; 4 linnen bovenbroeken; blauwe onderbroeken; 1 witte

onderborstrok; 1 witte demette onderbroek'. –

De volgende artikelen hoorden bij de keukeninventaris thuis:

- '2 pannen; 1 koekepan; 6 tafelborden; schaal; 1 kom; 6 aarden schotels; 2 waterremmers'. –

Dat de heer des huizes een vooraanstaande positie innam zien we uit de boeken die er in dat huis aanwezig waren:

- 'Ursinus over de Catechismus; 1 Oude oversettinge Nieuwe Testament; Ontlediging van de Geestelijke Merken door F. de Vrij; Korte Gulden Regelen door Roelof Pieters; De Triumpherende Vorsten door Lourence; Predicatie over de Catechismus door Lansbergium; Predicatie over 't Gebed des Heeren door Bucanis; Prophetie van de Menschwerdinge onzes Zaligmakers; Verclaringh over den Tweeden Psalm door Crusius.' –

Claes en Anna zaten zelf nog in de kleine kinderen - hun jongste Annetje werd immers gedoopt in 1704 - toen in 1709 het eerste kleinkind werd geboren bij hun dochter Maartje en schoonzoon Pieter Cornelisz Waart. En nu zien we iets gebeuren wat tegenwoordig ook weer voorkomt: de kleine zal bij het opgroeien niet de achternaam van zijn vader dragen maar van zijn moeder en als Zimon Pietersz Poorter door het leven gaan. Hij draagt dus wel de voornaam van zijn vader, Pieter, maar niet de achternaam Waart. Wanneer we over Kolhorn komen te spreken zien we dat een vergelijkbaar

verschijnsel ook daar optreedt. Om voor ons onverklaarbare redenen gebeurt dat in deze jaren bij de kleinkinderen van Claes Poorter - niet alleen de kinderen van zijn zoons dragen de achternaam Poorter, maar ook enkele kinderen van zijn dochters Trijntje en (J)Antje.

Claes en Anna als lidmaten

Claes en Anna waren lidmaat van de ereformeerde, toen Hervormde kerk in Oudesluis. Helaas zijn er geen kerkeraadboeken bewaard gebleven. Het ligt namelijk voor de hand dat Claes ook als kerkeraadslid heeft gefungeerd, zeker in zo 'n kleine gemeenschap met een beperkt aantal mannelijke lidmaten; vrouwen waren niet tot de ambten toegelaten.

Omstreeks 1705 ontstond er tweespalt in de gemeente van de Noord-Zijpe over de persoon van de plaatselijke predikant. Door praatjes die over hem de ronde deden raakte deze bij velen in discrediet. Bezorgde gemeenteleden stelden het volgende stuk op:

– 'Een hartelijcke en ernstige verclaringe van de Gemeente van de Noordzijde van de Zijpe ten versoecke van haar predicant Ds. Florentius van Hoorn. Wij alle (tegenwoordige leden des Kerckenraadts), oud kerckenraadtspersoonen en verders leden van Christelijk Hervormde kercke van de Zijp, verclaren dat onze Eerwaarde predicant Ds. Florentius van Hoorn, ses jaaren ende mede ses maanden bij ons in alle getrouwigheyt Christelyk Evangelium met goede vrucht heeft bediend en verclaren en declareren wij alle onse predicant, tegen alle laster soo van binnen als van buyten voor een eerlijk en getrouw Dienaar des Evangeliums Godts.' –

Hierna volgen ongeveer honderd, handtekeningen. En wat zien we: als eerste tekent Claes Pietersz Poorter de

lijst. Hij doet dat door zijn huismerk te zetten: drie verticale strepen met een horizontale streep er boven. Als waarborg staat er nog bij vermeld: 'Dit merc bij Claes Pietersz Poorter zelfs gestelt als lidmaat'. Anna Pietersz tekent als tweede. Dirk Burger en zijn vrouw Marijtje Rijnenburg als derde en vierde. De verklaring besluit met:

– 't Welk aldus is gedaen ende gepasseert ende in presensie van my ondergesz. notaris-publicq bij den Edelen Hove van Holland geadmitteerd en binnen Schagen residerende is getekent den 3en, 4en en 5en Januarij 1706 bij de bovengenoemde oud kerckenraats persoonen en ledemaeten, dogh dewijl geen leden der regerende kerckenraad hebben getekend is den naam hierboven afgehaalt.' –

De betreffende vier woorden zijn inderdaad tussen haken geplaatst. De zittende kerkeraadsliden hebben de verklaring dus niet willen tekenen. Dat Claes als eerste dit wel deed betekent ongetwijfeld dat hij oud-kerkeraadslid was en bovendien een man van gezag in de kerkelijke gemeente.

Het is opmerkelijk dat Claes niet zijn handtekening zet maar zijn merkteken. Dit teken werd vanouds veel toegepast ter ondertekening van stukken, door de timmerman op balken en planken en door boeren op gereedschap. Ook op grafzerken wordt het soms aangetroffen. Het merk ging over van vader op zoon, zodat het teken gehandhaafd bleef. Jongere zoons konden het voeren met een kleine wijziging, door bijvoorbeeld een streepje toe te voegen of juist weg te laten. We kunnen er zeker van zijn dat Claes in zijn beroep van marktschipper vaak

vrachtbrieven moest aftekenen voor ontvangst. Als biersteker had hij ook veel materiaal in omloop, dat van zijn merk voorzien diende te zijn. Wat in het dagelijks leven als 'huismerk' dienst deed, zal op de kerkelijke verklaring ook wel zijn gebruikt, zo gaat dat immers met vaste gewoontes.

Claes als informant

Al enige malen is de naam genoemd van Mr. Dirk Burger, die de al vaker genoemde kroniek heeft geschreven. Hij was in Schoorl geboren als zoon van Jan Cornelis Burrits, trouwde met Marytje Rijnenburg en vestigde zich als chirurgijn in Oudesluis. In tien jaar tijds, namelijk tussen 1680 en 1690 liet dit echtpaar daar liefst zeven kinderen dopen. Op kerkelijk terrein zullen Claes en Dirk geestverwantschap met elkaar hebben gevoeld. De verklaring, opgesteld ten gunste van ds. Florentius, wordt immers door deze twee echtparen als eersten getekend.

Meester Dirk was historisch geïnteresseerd. Hij schreef 'Opschriften der Kloeken in Noord-Holland' (uitgegeven in Alkmaar). Zijn grootste bekendheid kreeg hij echter als kroniekschrijver, hij schreef immers behalve een 'Chronyk van Schoorl' en een 'Chronyk van Schagen' ook de alom bekende 'Chronyk van de Stad Medenblik', en dit onder de auteursnaam 'Dirk Burger van Schoorl'. In het voorwoord van de laatstgenoemde publicatie schrijft hij dat hij 'Liefhebbers des Vaderlands en der outheden gedenkwaardige zaken wil mede deilen op een beknopte wijze'. Hij is het die verhaalt over Sijmon Pietersz Poorter, de grootvader van Claes, die zoals we weten in 1614 naar het Heilige Land was getogen. Ongetwijfeld heeft Dirk kennis genomen van allerlei reisbeschrijvingen van pelgrimages, maar voor een auteur is het waardevol zowel over goede bronnen (in dit geval de 'Itineraria') als over een goede informant te beschikken. Claes was blijkbaar een goed verteller die nog op de hoogte was van de details van zijn grootvaders weddenschap in de herberg van Haringkarspel, van diens zeereis naar Jaffa, de ocht naar Ramlah en de

bedevaarten in Jeruzalem, Bethanië en Bethlehem. Dirk's medische belangstelling blijkt uit de uitvoerige beschrijving van het aanbrengen van het Jeruzalemkruis op de bovenarmen en de optredende complicaties daarna. De in het Latijn gestelde brief die de Gardiaan van de berg Sion aan Sijmon meegaf, is waarschijnlijk door Dirk vertaald. Claes en Dirk zullen meermalen de deken in handen gehad hebben, die Sijmon van zijn verre tocht had meegebracht. De kroniek, daterend uit 1709 vermeldt namelijk: 'Hy (d.w.z. Sijmon) bragt een deeken meede, die op het graf Jesu Christi hadde gelegen, en is hier nog tegenwoordig aan de groote Sluys in de Zype'.

Het levenseinde van Claes

Toen Claes 66 jaar was geworden en Anna ook al op gevorderde leeftijd was, achtten ze de tijd aangebroken nadere regelingen te treffen voor als een van beiden zou komen te overlijden. Ze vroegen daarom notaris Adriaan van der Hoeve uit Alkmaar naar Oudesluis te komen om een testament voor hen op te stellen. Vergezeld van twee getuigen arriveerde deze bij hen thuis - het resultaat van de besprekingen vinden we in een foliant, die zich in het gemeentearchief van Alkmaar bevindt.

– 'In den name des Heeren Amen Op huijde den 29e Julij 1721 des avont's de clocke seven uren, compareerden voor mij Adriaan van der Hoeve, openbaer notaris bij den Ed. Hove van Holland geadmitteert binnen der stadt Alkmaer residerende, in presentie van de nagenoemde getuijgen, Claes Pietersz Poorter en Anna Pieters, egteluijden woonende aen de groote sluijs in de Zijpe en mij notaris bekent, gesont na den lighamen gaende en staende, beijde haere sinnen ende memorie wel hebbende ende gebruijckende, soo uitwendigh bleek en men niet anders konde bemercken, dewelcke ontdeckende des menssen levens brosheijt hier op aerde, de sekerheijt des doodts en de onsekere tijt en men van dien hebben, daer omme en uit haerlieden vrije willen en sonder eenige persuagie van imand, gemaekt ende geordonneert haerlieden

testament uitterste en laeste wille in manieren als volgt:

Eerstelijck bevelende haer zielen als die uit dit leven sal gescheijden sijn Goden haeren Schepper ende onser aller hemelse Vader, en derselver lighaemen een Christelijcke begraeffenis ter aerden, comende dan ter dispositie, soo verclaerden sij comparanten naer revocatie van alle voorgaende makingen hoe deselve ook genaemt soude mogen worden, malcanderen de eerst stervende de langhst levende te nomineren in de zuijvere vrugte en incomsten van de eerst stervende der testateuren, om daer mede te doen ende handelen en off sij beijden in levende lijve waren, ende als vrij eijgen goet ende in den eijgendom van dien, der selven kind, kinderen en verdere dessendenten in haer ouders plaetsen, met volcomen regt van institutie behoudens nogtans ende met dese speciale conditien (invoeging in de kantlijn: soo nogtans sij lieden geen staet off inventaris sulen mogen eisen off die sulcx comt te doen sal alleen genieten sijn simpele legitieme portie nae regten compterende en nders niet) dat als de langstlevende van haer comparanten comt goed te vinden dat Cornelis Claesz Poorter haer testateuren soon in minderingh van sijn n erf f portie sal mogen aennemen haer testateuren huys met de bierstal staende en leggende aen de groote sluys, belent Gerrit Lammertsz backer ten

zuijden, en de kinderen van Jan Pietersz raolenaer ten westen, item de schuijt met zeijl en treijl soo als die nu wert bevoeren met de ligter daer bij, te samen voor de somme van seven hondert gulden, en ingevalle bij hem testateur een nieuwe damschiijt mogt werden uitgehaelt als dan voor duijsent gulden en als Antje Claes haer testateuren minderjarige dogter dan nogh levende sal de voorsz. Cornelis Claesz Poorter sijne gemelde suster moeten houden in kost en kleederen tot haer meerderjarigheijt toe, sonder ietwes daer voor te pretenderen, nademaels 't selve testateuren expresse meninge en intentie is.

Stellende sij testateuren de eerststervende de langhstlevende van haer beijden tot voogd ofte voogdesse van haer na te laten minderjarige dogter, gevende deselve sodanige ampele magt als testamentaire voogd off voogdesse na regten is competeerende, secluderende mitsdien de Ed. Meeren weesmeesteren van de Zijpe off daer haer testateuren sterffhuijs soude mogen comen te vallen, behoudens haer Ed. respect, mitsgaders alle andere gesagh hebbende personen die ampshalve off uit blote verwantschap eenigh gesag in desen souden meende te competeren, deselve bedanckende.

Alle het gunt voorsz. staet, seijden ende verclaerden sij comparanten te samen te wesen haer testament uiterste

ende laeste wille, begerende dat het selve alsoo moeten bestaen en stantgrijpen, het sij als testament, codicille, off eenige andere makinge, niet tegenstaende eenighe regtelijcke solemniteijt in desen waeren geomitteert versoeckende daervan te wesen geexcuseert.

Dat aldus passeerde aen de groote sluijs ten huijse van de testateuren ter presentie van Jan Adrianus de Jongh ende Floris Jansz Boerman als getuijgen.' –

Claes tekent deze acte met zijn huiskerk, Anna's handtekening is krachtig en resoluut. (Om de leesbaarheid van de acte te bevorderen is er in de transcriptie extra interpunctie aangebracht)

Als mensen testamentaire beschikkingen maken kunnen er zouel zakelijke als emotionele drijfveren aanwezig zijn. In elk geval is het de bedoeling zelfs over de dood heen dingen te regelen. In bovenstaand testament lezen we dat de langstlevende van het echtpaar de vrije beschikking over vruchtgebruik en inkomsten houdt, maar dat het zakelijk eigendom aan de kinderen of hun nakomelingen over zal gaan. Dezen mogen echter het huis en de inboedel nog niet bij het leven van de overgebleven ouder opeisen, ze hebben alleen recht op hun legitieme portie.

Opvallend zijn de regelingen die voor Cornelis, waarschijnlijk de oudste zoon, en voor de minderjarige Antje getroffen worden. Cornelis mag in mindering van zijn erfenis het woonhuis met de bierstal aannemen en de damschiit voor een vastgesteld bedrag van f. 700 dan wel f. 1000 Dat betekent dus ook dat òf Claes òf Anna later bij Cornelis zal blijven inwonen.

We zijn speciaal geïnteresseerd in wat er voor Antje, het jongste kind, beschikt wordt. Tot haar meerderjarigheid toe moet Cornelis zijn zusje in huis houden en haar van kost en kleren voorzien. In die tijd werd zowel voor jongens als voor meisjes de meerderjarigheid bereikt of op 25 jarige leeftijd of bij het sluiten van een huwelijk. Hoogstwaarschijnlijk is hier sprake van Antje gedoopt in september 1704 en niet van Antje gedoopt in juli 1699. Eén van deze twee moet overleden zijn, want er is in het testament slechts sprake van één minderjarige dochter, terwijl ook de dochter gedoopt in 1699 in 1721 nog minderjarig zou zijn geweest.

Claes en Anna waren al behoorlijk op leeftijd toen het laatste kind werd geboren. Naar onze maatschappij opvatting zou er wel een grote generatiekloof geweest kunnen zijn tussen de ouders en dit kind. Als het testament wordt opgemaakt is Claes al 66 jaar oud en is Antje nog maar net 17 jaar geworden. Stel dat het een zwak kind was, dan wilden de ouders haar zo goed mogelijk beschermen. En hoe konden ze dat beter doen dan hun oudste zoon testamentair te verplichten voor zijn zusje te zorgen tot haar meerderjarigheid toe. Het is echter ook lang niet denkbeeldig dat Antje een levendig en ondernemend meisje was met afwijkende ideeën van wat de ouders goed en verstandig achtten. Als een van beide ouders zou komen te overlijden moest de overblijvende ouder de volle verantwoordelijkheid als voogd op zich kunnen nemen, - maar ook Cornelis zou een deel van de zorg op zich nemen. Uiteindelijk bleek van de opgezette regeling echter maar weinig terecht te

komen. Een schipper uit Kolhorn, Cornelis Pietersz Jongkind geheten, passeerde meermalen met zijn schip de grote sluis. Een jaar na het opmaken van het testament zou hij Antje definitief meenemen.

Het Doopboek van Kolhorn vermeldt dat daar op 4 juli 1723 de kleine Klaas Poorter gedoopt is. Antje was toen nog geen 19 jaar oud, een heel jonge moeder dus. Helaas is dat doopbericht het enige wat de vele Poorters die juist van deze Antje afstammen, van haar afweten.

Voor Maertje, die al een groot gezin had, voor Trijntje, die trouwplannen had met Huybert, de zoon van de bakker Gerrit Lambertsz en voor Pieter, die naar Valkoogh verhuisd was, wordt niets naders vastgelegd.

Uit deze acte zouden we mogen opmaken dat Claes nog in goede gezondheid verkeert en zich actief met het zaken doen bemoeit. Hij overweegt zelfs nog een nieuwe damschuit aan te schaffen.

Toch, ook aan een werkzaam leven komt een einde. Nog geen twee maanden na het opmaken van het testament begeeft Huybert Backer zich op 17 september 1721 naar het Bureau voor de Inning van de Imposten om mee te delen dat zijn schoonvader Claes Poorter is overleden.

Zouden we kunnen nagaan of hij als vader veel voor zijn kinderen heeft betekend? Waarschijnlijk was dat wel het geval. Kort na zijn overlijden worden er namelijk vier kleinkinderen gedoopt, die alle vier én zijn voornaam én zijn achternaam meekrijgen:

Datum	Naam kind	Naam ouders
08-11-1722	Klaas Poorter	Pieter Cornelis Waart en Haartje Klaas
07-02- 1723	Klaas Poorter	Huybert Gerritsz Backer en Trijntje Klaas
25-04-1723	Klaas Poorter	Cornelis Klaasz Poorter en Frouk Harmens
04-07-1723	Claes Poorter	Cornelis Pietersz Jongkind en Jantje Claes Poorter

De eerste drie kinderen worden in Oudesluis gedoopt, het laatste in Kolhorn. De naam van de jonge moeder zal in Kolhorn wat anders zijn uitgesproken dan in Oudesluis: de beginklank wordt een J. In het Doopregister van Kolhorn staat ze als Jantje ingeschreven.

Anna Pietersz als weduwe

Moeder Anna bleef dus alleen, hoewel niet eenzaam, achter. Huybert Backer trouwde met de toen 27 jarige Trijntje. Kort na het overlijden van Claes, namelijk, in december 1722 kocht hij de bakkerij die naast de bierstekerij was gelegen voor 1325 gulden. Maartje, de oudste, was met haar grote gezin ook in Oudesluis blijven wonen. Cornelis dreef de bierstekerij en was intussen getrouwd met Vrouwtje Harmensz. De drie jonge gezinnen woonden vlak bij haar in de Voorbuurt. Vaak kon ze op kraambezoek omdat er weer een nieuw kleinkind was geboren. Ook deelde ze de zorg over zieke en stervende kleintjes.

Hard kwam de klap aan toen haar zoon Cornelis in april 1730 kwam te overlijden; zijn vrouw was toen net weer in verwachting. De weduwe kon dit soort bedrijf bezwaarlijk voortzetten. Plotseling moest er veel geregeld worden. Weesmeesters benoemden drie voogden voor de halfwezen. Als eerste wordt in de acten Pieter Poorter vermeld, wonende te Valkoogh, oom parentel, d.w.z. oom van vaderszijde. Deze voogden moesten samen met de weduwe Vrouwtje Harmensz het erfdeel beheren dat de kinderen Pieter, Klaas en Antje door de dood van hun vader was toegefallen. Op 4 april 1732 worden de secretaris van de Zijpe en de Procureur voor het Gerecht door de Weesmeesters van de Zijpe gemachtigd te verkopen en over te dragen:

– 'Ten behoeve van Dirk Jochemsz Blaauwboer, woonende aan de Groote Sluys in de Zype, een huys en bierstal, staande en leggende aan de groote sluys in de Zype, belent Huybert Gerritsz Bakker ten westen, de Heerewegh ten

noorden en de Poelsloot ten zuyde, met belastingh van twee gulden jaerlycx e erffpacht. Voorts voor vry huys, erve en bierstal niet anders belast dan burens en lendens'.

Cooppenningen zijn vijfhondert en vijftigh gulden contant.

Voorts wordt nog verkocht:

– 'Een welbeseylde damschuyt met een ligter, zeyl en treyl.' –

Deze schuit is getaxeerd op twee honderd gulden, contant te betalen.

Blijft Anna soms wonen in het ernaast liggende pand, daar waar ze als jonge vrouw met Claes het huwelijk was begonnen? Het pand dat in 1690 van brouwer Kool van de 'Drie Ruyten' in Alkmaar was gekocht voor f. 1200,- gaat nu dus voor f. 550,- van de hand, een belangrijke zakelijke waardevermindering. Maar ook ook ander onroerend goed in de Zijperpolder blijkt in die dagen hard in prijs achteruit te zijn gegaan. De buitenplaats 'Het Stenen Huys' , in 1648 gebouwd voor f. 13.360,-, brengt bij verkoop in 1721 bijvoorbeeld f. 5.500,- op, terwijl het kapitale huis 'Te Vroeg Op', in het jaar 1660 voor liefst f. 17.000,- gebouwd, in 1737 voor slechts f. 3340 van de hand gaat. De grote beleggers begonnen zich uit de Zijperpolder terug te trekken om elders te gaan investeren, o.a. in de Oost-Indische Compagnie.

Een jaar of wat na de dood van Cornelis treft Anna een nieuwe slag: haar dochter Trijntje komt te overlijden, omstreeks 43 jaar oud, nalatende de minderjarige kinderen Klaas en Maartje. Het gebruikelijke proces wordt in werking gesteld, er komen twee voogen voor de kinderen.

Schoonzoon Huybert hertrouwt vrij spoedig met een zekere Anna Rens, een jonge weduwe. Bij deze vrouw krijgt Huybert nog drie kinderen- daarna sterft hij in januari 1748, nu bovendien nalatende drie kindertjes van zes, vijf en drie jaar uit zijn tweede huwelijk. Er komen weer twee voogden bij. Anna Rens trouwt nu voor de derde keer, thans met een zekere Jacob Peper, die echter al kort na het sluiten van het huwelijk sterft. Bij de bevalling komt Anna Rens helaas ook te overlijden - de kleine Jacob Peper blijft als kind van een paar uur oud als weeskind achter. Ook deze zuigeling krijgt twee voogden om voor zijn belangen op te komen.

Als we ons realiseren hoe ingewikkeld familieverhoudingen worden door huwelijkssluitingen tussen mensen die vaak tevoren al een of twee huwelijken achter de rug hadden, dan begrijpen we dat het dringend nodig was dat zakelijke belangen van vaak onmondige kinderen degelijk en door onafhankelijke personen werden behartigd.

In verband met het voorgaande is het interessant het zogeheten 'Familieboek van 1674' en dat van 1742 van de Zijperpolder te raadplegen. Uit deze boeken blijkt de samenstelling der gezinnen. In beide jaren waren veel huizen bewoond door twee soms drie gezinnen, in het laatste geval betreft dit meestal inwonende alleenstaanden.

In 1674 inclusief 50 pleegkinderen, in 1742 zonder pleegkinderen.

Opmerkelijk is het grote aantal weduwnaars en weduwen; het getal der ongehuwden is klein. Dit wijst op een hoog sterftcijfer, te meer daar ongeveer de helft ervan nog inwonende kinderen had en dus niet tot de ouden van dagen gerekend kon worden. Namelijk:

In 1674 van de mannen 46% en van de vrouwen 57%.

In 1742 van de mannen 38% en van de vrouwen 64%.

In 1674 telden de bestaande 46 volledige gezinnen meer dan vier kinderen, terwijl dit in 1742 maar bij 23 volledige gezinnen het geval was, en daarvan hadden respectievelijk 32 en 10 zes of meer kinderen. Ook deze cijfers bevestigen een hoog sterftcijfer.

	1674	1742
	398	413
	111	93
	77	131
	586	637
	398	413
	92	70
	104	137
	594	620
	1232	911

De dood van Anna Pietersz

Eindelijk sterft Anna Pietersz, de weduwe van Claes Poorter in het jaar 1744 aan de oude sluis in de Zijpe. We weten niet precies hoe oud Anna is geworden, naar onze schatting werd ze minstens 84 jaar. Ze moet wel tot de zeer sterken hebben behoord

Voor de laatste keer komen de meerderjarige erfgenamen en de voogden over de minderjarige kleinkinderen bij elkaar om de boedel en de goederen van Anna te inventariseren en daarna 'te schiften, scheidyden en deyleyden, ook bij forme van uytcoop te accordeeren'. Claes had behalve de bierstal ten zuiden van de Heereweg, die in 1732 was verkocht, waarschijnlijk ook nog de bierstal benoorden de Heereweg in eigendom, namelijk die waar het bier van de brouwerij 'Het Dubbelt Ancker' uit Haarlem werd verkocht. Van de kinderen van Claes en Anna waren Cornelis en Trijntje overleden, Pieter waarschijnlijk ook. De dochters Maartje en (J)Antje leefden nog en zij konden dus persoonlijk verschijnen. Zij zullen 'geaccordeerd' hebben met 'de uytcoop', d.w.z. dat zij hun erfportie in contanten kregen uitbetaald. Er waren twee voogden aanwezig voor de kleinkinderen Pieter (19 jaar), Claes (17 jaar) en Antje (15 jaar), de kinderen van wijlen Cornelis Poorter en zijn echtgenote Vrouwtje Harmens. Bovendien waren er twee voogden voor Klaas (22 jaar) en Haartje (17 jaar), de kinderen van wijlen Trijntje en Huybert Backer. Het is interessant te zien wie tot de voogden hoorde voor de laatst genoemde kinderen. Dat waren Jan Pietersz Bestevaer en Pieter Cornelis Waart. Wie is deze Jan, van beroep schipper op Wieringen, zoon van Pieter Bestevaer of Bessevaer, zoals hij ook genoemd werd? Het is heel waarschijnlijk dat hij de zoon was van Pieter Poorter die naar Valkoogh was

gegaan. We komen deze Jan vaak tegen in de scheepvaartregisters, we zouden haast denken dat hij de beurtschipper was van Alkmaar op Wieringen. Gewoonlijk wordt de naam bestevaer gegeven aan de grootvader van moederszijde - in Noorwegen ook voor de oudste broer van die kant. In ons geval kunnen de kinderen van Trijntje hun oom Pieter uit Valkoogh als hun bestevaer beschouwen. De eigen grootvader Claes heeft niet als zodanig kunnen fungeren, want hij was al overleden voor deze kleinkinderen werden geboren. Bij de boedelscheiding van grootmoeder Anna zou Jan, de zoon van Pieter Bestevaer, de minderjarige kinderen van zijn tante Trij n dus in rechten vertegenwoordigd hebben.

Dank zij de archiefstukken kunnen we ons dus een goed beeld vormen van de handelsactiviteiten van twee generaties van de familie Poorter in de Zijperpolder. Is het niet merkwaardig dat er nog overeenkomst is te vinden in het handelspatroon van Claes en dat van de achterkleinzoon van zijn kleinzoon twee eeuwen later, van Pieter Poorter uit Blokzijl, die in 1926 in Harderwijk stierf? Mijn grootvader Pieter was namelijk niet alleen schipper voor eigen rekening, in matten, aardappelen, appels en peren, koffie, thee en hout, hij was ook winkelier en had zelfs een klein spuitwater- en limonadefabriekje, waarvan hij zelf de producten verhandelde.

Geraadpleegde bronnen

Lijst van acten die betrekking hebben op Claes Pietersz Poorter:

- O.R. 6550 04-04-1672: Inz. Cornelis Bylboer en Margreta de Groot
- O.R. 6550 01-05-1673: Inz. Cornelis Bylboer en Pieter Clock
- O.R. 6550 01-09-1673: Inz. Cornelis Bylboer en Willem Keyser
- O.R. 6550 01-09-1677: Inz. Sijbout Tjaarts en Agatha Dircxz
- O.R. 6556 27-05-1689: Inz. Weduwe van Bottje Pieters en Claes Poorter
- O.R. 6556 04-02-1690: Inz. Reyer Kool en Claes Poorter
- O.R. 6556 11-04-1692: Inz. Jan Cornelis Older en Cornelis Jansz Capiteyn
- O.R. 6556 25-04-1693: Inz. Cornelis Jansz Capiteyn en Jochem Gerritse
- O.R. 6556 10-08-1695: Inz. Juffrouw Anna Keyser en Claes Poorter
- Not. 4596 03-01-1706: Kerkeradsverklaring
- Not. 4587 10-02-1710: Verklaring betreffende maal rechten
- O.R. 6606 08-11-1710: Inz. C. Colterman en Claes Poorter
- Not. akte 434 29-07-1721: Testament Claes Poorter en Anna Pieters (Gemeentearchief Alkmaar)
- O.R. 6535 09-01-1723: Koop bakkerij door Huybert Gerritsz Backer
- O.R. 5807 02-01-1728: Verkoop van een bierstekerij in Barsingerhorn
- O.R. 6579 24-11-1730: Benoeming van Pieter Poorter te Valkoogh als voogd paternel over de minderjarige kinderen van Cornelis Poorter
- O.R. 6571 06-04-1731: Procuratiehouder aangesteld voor Anna Pieters als weduwe
- O.R. 6537 16-05-1732: Weduwe van Claes Poorter en weduwe van Cornelis Poorter verkopen de bierstekerij aan Dirk Jochemsz Blaauboer

- O.R. 6579 26-06-1744: Benoeming voogden over Pieter, Claas en Antje, kinderen van wijlen Cornelis Poorter, wegens de boedelscheiding van Anna Pieters
- O.R. 6579 07-08-1744: Benoeming van voogden over Klaas en Maartje Huyberts, kinderen van wijlen Trijntje Poorter en Huybert Cornelisz Backer wegens de boedelscheiding van Anna Pieters
- O.R. 6579 19-01-1748: Benoeming van voogden over Maartje Huyberts Bakker wegens overlijden van haar vader
- O.R. 6579 29-09-1749: Benoeming voogden over Rens, Trijntje en Neeltje Huyberts wegens overlijden van hun vader Huybert Bakker
- O.R. 6579 29-09-1749: Benoeming van een voogd over Jacob Jacobsz Peper wegens het overlijden van zijn vader Jacob Peper en zijn moeder Anna Rens

Ongedrukte bronnen, alle aanwezig in het Rijksarchief in Haarlem:

- DTB no. 1: Doopboek Zijpe-Noord, Oudesluis, 1672-1739
- DTB no. 4: Doopboek Wieringerwaard, 1700-1739
- DTB no. 5: Doopboek Kolhorn
- no. 21 : Gaardersarchief Zijperpolder, o.a. Impost op begraven
- no. 695 : Gaardersarchief. Kopieën kollektie. Reconstructieklapper Zijpe- en Hasepolder
- O.R. 6537: Register van Transporten van de Zijperpolder van 1715-1731
- O.R. 6537: Register der Aliënatien in de Zijpe 1731-1737
- O.R. 6550: Register van Hypotheken van de Zijperpolder 1658-1703

- O.R. 6556: Register van Transporten en Hypotheken van de Zijperpolder 1651-1695
- O.R. 5807: Transport Onroerend goed Barsingerhorn
- O.R. 6578: Register van aanstelling van voogden 1686-1735
- O.R. 6571: Presentieboek v.d. Heeren Weesmeesters van de Oude Zijpe 1711-1733
- O.R. 6578: Aanstelling van Voogden Zijpen Hasepolder 1686-1735 (hierin 1732)
- O.R. 6579: Weesmeesterboek v. d. Oude Zijpe
- O.R. 6580: Aanstellingen van voogden door Schepenen van de Zijpe
- O.R. 6606: Protocol Transport Onroerend Goed Wieringerwaard

Notariële archieven:

- O.R. 4596: Hoflaan, Dirk, not publ. Schagen
- O.R. 4587: van der Beek, openb. not. Schagen

Ongedrukte bronnen aanwezig in het Gemeentearchief van Hoorn:

- L. 344: Quohier of Gaderboeck der Verpondingen over alle huysen en andere gebouwen der oude Zijpe en Hasepolder, 23-09-1733
- L. 151: Lijst van de Weerbare Manschap van Zestien tot Zestig Jaaren, mitsgaders van wat en hoe veel geweer deselve voorzien, wie van dezelve vermogende en wie onvermogende zijn, wat religie deselve hebben die in de Zijpe- en Hasepolder gevonden worden
- L. 156: Allerlei stukken betreffende de schipperij

- L. 171: Memorie van de bierstallen in het jaar 1725 in de Zijpe

Gedrukte bronnen, aanwezig in het Gemeentearchief Alkmaar:

Een klapper met gegevens over bierbrouwerijen in Alkmaar

Gedrukte bronnen:

Bruinvis, C.W. (1906). De Alkmaarsche Bedrijfs- en Ambachtsgilden. - Haarlem

Burger van Schoorel, Dirk (1709). De Chronyk van de Stad Medenblik. - Timotheus van Hoorn, Amsterdam

Deursen, A.Th. van (1978). Het kopergeld van de Gouden Eeuw, deel II Volkskultuur. - Van Gorcum, Assen.

Landwehr, J. (1981). De Nederlander Uit en Thuis. Spiegel van het dagelijkse leven uit bijzondere zeventiende-eeuwse boeken. - A.W. Sijthoff, Alphen a.d. Rijn

Citaat uit: Beverwyck, J. van (1636). De Schat der Gesondheyt :

Reis-boek door de Vereenigde Nederlandsche Provinciën (1700) bij Jan ten Hoorn, boekverkooper Over 't Oude Heeren Logement, Amsterdam.

Kookboek: 'De verstandige Koek of Sorghvuldige Huyshoudster' (1669) uitgegeven door Marcus Doorninc, boekverkoper op den Vygendam in 't kantoor Incktvat

Meijnen, J. (1987). Artikel over het bierverbruik -NRC-Handelsblad, april 1987

Schoorl, H. (1983). Volk aan het Marsdiep. Schetsen uit vier eeuwen Texel en Huisduinen. - Pirola, Schoorl Zijp A. (j. o.). Hoofdstukken uit de Economische en Sociale Geschiedenis van de Polder Zijpe in de 17e en 18e eeuw. -Tijdschrift voor Geschiedenis

Nawoord

De bovenstaande tekst is geheel het werk van mijn tante, P.A.C. Prins-Poorter. Zij heeft de oorspronkelijke tekst verlichtigd met kopieën van etsen, schilderijen etc. Die waren echter niet goed te kopiëren. Die toevoegingen zijn dan ook van mijn hand.

Hendrik Poorter
Bunnik, januari 2007.